

MİLLÎ GÜCÜ MEYDANA GETİREN UNSURLAR

Dr. Türkkaya ATAÖV

G İ R İ Ő

Hans J. Morgenthau'a göre, milletlerarası politika, her türlü politika gibi, bir güç çatışmasıdır. Milletler gayelerini felsefî, iktisadî ve sosyal ideallere göre tefsir edip siyasî olmayan vasıtalarından faydalansalar bile, milletlerarası politika çerçevesi içinde hareket ettikleri müddetçe güç (kuvvet, kudret) peşinde koşuyorlar demektir. Siyasî güç mutlaka fizikî kuvvet kullanma anlamına gelmez ; daha çok bu güce sahip olanın onu başkalarına şu veya bu şekilde kabul ettirmesi demektir.

Milletlerarası münasebetlerde takip edilecek siyaseti formüle edenler hem kendi milletlerinin, hem de diğerlerinin milli güçlerini daimi olarak kıymetlendirmek zorundadırlar. Milli güç ona sahip olanların diğerlerine nisbetle bugünkü ve ilerdeki durumlarını tesbit eden relatif bir mefhumdur. Bu yazıda gaye gücün analizi için lüzumlu vasıta veya unsurları tesbit etmektir. Bu vasıtalara şunlar dahil edilmelidir : nüfus, coğrafya, doğal kaynaklar, endüstriyel kapasite, nükleer kapasite, askeri hazırlık, millî karakter, millî moral, diplomasi kalitesi, ve propaganda.

I. GÜÇ UNSURLARININ MİLLETLERARASI MÜNASEBETLERE TESİRLERİ

A. Nüfusun Rolü :

Bir milletin gücünü ölçerken genel olarak evvelâ nüfusu ele alınır. Nüfusu incelerken şu dört soru sorulabilir : O memlekette kaç kişi yaşıyor ? Nüfus hangi yönde gelişiyor ? Askerlik yaşındaki vatandaşlar nüfusun kaçta kaçını meydana getiriyor ? Nüfus istihsal veya iktisadî kalkınmada ne dereceye kadar faydalı oluyor ?

Millî kuvveti meydana getiren bütün diğer unsurlar bir yana bırakılacak olursa, nüfusu en çok olan bir millet en kuvvetli sayılabilir. Hiç bir memleketin, en kalabalık milletler arasında sayılmadıkça, birinci de-

recede devlet olması bugünedek bahis konusu olamadı. Kalabalık bir nüfus olmadıkça modern savaşlarda muvaffak olabilmek için şart olan endüstri istihali geniş ölçüde ilerliyemediği gibi kara, deniz ve hava savaşlarına çok sayıda asker sürülemez ve silâh ve diğer harb malzemesi imâlatında, iâşe ve ulaştırmada kullanılmak için yeter sayıda insan bulmakta güçlük çekilir. Bu sebepten, Nazi Almanyası ve Faşist İtalya'nın yaptığı gibi emperyalist memleketler hızlı nüfus artışını destekler, sonra da bunu genişlemek için bir vasıta olarak kullanmak isterler.

Aristoteles İsparta'nın nüfuz azlığından çöktüğünü söylemiştir. Roma İmparatorluğunun Augustus devrinde de insan gücü tehlikeli nispete azalmağa başlamıştı. On - beş ve on - onaltıncı asır İtalyasında kuvvet mücadelesi Floransa, Venedik, Milano ve Napoli gibi nüfusu kabarık devletler arasında oluyordu. Fransa Bourbon hanedanının idaresi altında Avrupa'nın en çok nüfuslu memleketi olduğu zaman askerî gücünü de kabul ettirmişti. 1812'de tek kumandan altında yürüyen 500,000' lik Napolyon ordusu karşısında dikilen 40 milyonluk Rusya'da dengini bulmuştu.

Voltaire «Allah en büyük orduların tarafını tutar» demişti. Nazi Almanyası da ancak Polonya, Danimarka, Norveç, Belçika, Fransa, Hollanda, Yugoslavya ve Yunanistan gibi nüfusu az memleketler karşısında üstün başarılar gösterebildi. Rusya, nüfus üstünlüğü sayesinde, Alman ordularının karşısına taze kuvvetler çıkarabildi. Bazı kaynaklara göre, (1) Rusya İkinci Cihan Savaşında 17 - 25 milyon kayıp vermesine rağmen galip devletler safında yer almasını nüfusunun çokluğuna borçludur.

Nüfus bakımından devletler arasında büyük farklar olduğu meydandadır. Bir tarafta Vatikan (1,000), Andorra (5,250), Lichtenstein (13,600) ve Monako (21,000) gibi küçük topluluklar yer alırken diğer taraftan Çin Halk Cumhuriyeti (605,000,000), Hindistan (360,000,000), Sovyet Rusya (215,000,000) ve Amerika Birleşik Devletleri (180,000,000) gibi kalabalık milletler vardır. Son zikredilenlere ilâveten 30 milyonu geçen devletler Japonya (85,500,000), Pakistan (85,000,000), Endonezya (78,000,000), Almanya (67,000,000), Brezilya (55,000,000), İngiltere (50,000,000), İtalya (47,000,000) ve Fransa (43,000,000)' dir. Dünya memleketlerinin çoğunun nüfusu 5 - 30 milyon arasındadır.

Amerika, Avustralya ve Kanada nüfusunun mukayesesi nüfusla millî güç arasındaki bağı göstermek bakımından faydalı olabilir. Avustralya'nın

(1) Eugene M. Kulischer, «The Russian Population Enigma,» *Foreign Affairs*, Vol. 27. No. 3, (April 1949), s. 501.

nüfusu on, Kanada'nınki de on - beş milyon kadardır. Avustralya ve Kanada'dan daha küçük toprağa sahip olan Amerika'nın nüfusu ise 180 milyondur. Amerika da Avustralya ve Kanada'nın nüfusuna sahip olsaydı büyük devlet statüsünü kazanamıyacaktı. On - dokuz ve yirminci asırlarda Amerika'ya yerleşen çok sayıda muhacir bu memlekete yeni bir kuvvet getirdi. Amerika'ya muhaceret edeceklerin sayısını yılda 150,000 olarak tespit eden 1924 Muhaceret Kanunu yüz yıl evvel kabul edilmiş olsaydı Amerika bugün ortalama bir nüfusa sahip olacaktır. (2) 1824'de ancak 11 milyon olan Amerika'nın nüfusu 1874 de 44 milyona, 1924'de de 114 milyona vardı. (3)

Yalnız, nüfusu çok olan her memleket de mutlaka büyük devlet sayılmaz. Öyle olsaydı, Çin en kuvvetli devlet olacak ve onu arkadan sırasıyla Hindistan, Rusya ve Amerika takip edecekti. Sadece nüfusuna bakarak bir memleketin millî kudreti hakkında fikir sahibi olunamaz. Meselâ, 15 milyonluk Kanada 85 milyonluk Pakistan'dan daha kuvvetlidir.

Bir memlekette kaç kişinin yaşadığı anlaşıldıktan sonra nüfusun hangi istikâmette ve ne hızlı geliştiğini tespit etmek gerekir. Yani, nüfus artıyor mu, azalıyor mu, yoksa yerinde mi duruyor? Artıyor veya azalıyorsa nispeti nedir? Diğer unsurlar aşağı, yukarı eşit olduğu takdirde, bir memleket nüfusunun diğerlerine nispetle belirli bir şekilde azalması millî kudretinin de azalmakta olduğuna işarettir.

Nüfusun artış veya azalış meselesinde birkaç nesil sonra elde edilen sonuçlar bazan çok şaşırtıcıdır. 1871'de Almanya'nın nüfusu 41, Fransa'nın da 36 milyonu. 1955'de, iki milyonluk Alsace - Lorraine de Fransa'ya geçtiği halde, Almanya'nın nüfusu 70, Fransa'nın ise 43 milyonu.

Nüfus uzmanları Güney Amerika, Rusya, Güney - Doğu Asya, Doğu ve Güney Avrupa'da nüfusun artacağını ve Batı ve Orta Avrupa'da ise azalacağını söylüyorlar. (4) Aşağıdaki tablodan anlaşılacağı gibi, Orta ve Güney Amerika dünyada nüfusun en hızla arttığı bölgedir. (5)

(2) Helen F. Eckerson, «United States and Canada : Magnets for Immigration,» *The Annals*, Vol. 316 (March 1958), s. 34 - 42.

(3) Hans J. Morgenthau, *Politics Among Nations*, New York, Knopf, 1955, s. 113 - 114.

(4) Frank W. Notestein, «Population and Power in Postwar Europe,» *Foreign Affairs*. Vol. 22. No. 3 (April 1944), s. 389 - 903.

(5) Kingsley Davis. «Recent Population Trends in the New World : An Over - all View.» *The Annals*, Vol. 316 (March 1958), s. 2.

Yer	Yüzde Artış		Nispeti	
	1920—30	1930—40	1940—50	1950—60
Amerika Kıtası	17.3	11.4	19.5	21.7
Diğer Bölgeler	10.4	11.3	8.9	17.3

1900'de Lâtin Amerikan memleketlerinin nüfusu 63 milyon olarak tahmin ediliyordu. 1948'de 153 milyona yükseldi. Yalnız Arjantina'nın nüfusu 1914-1954 yılları arasında bir misli artarak on-dokuz milyona çıktı. Nüfus artışı az gelişmiş ve gelişmiş bölgelerde şu manzarayı arz ediyor. (6)

	Yüzde Artış 1920 - 1960
<i>Az Gelişmiş Bölgeler</i>	70.5
Lâtin Amerika	126.3
Asya (Japonya hariç)	68.4
Afrika	67.6
Pasifik Adaları	63.6
Güney Avrupa	42.6
<i>Gelişmiş Bölgeler</i>	41.1
Avustralya - Yeni Zelanda	92.4
Japonya	71.7
Kuzey Amerika	68.4
S. S. C. B.	36.1
Kuzey - Batı ve Orta Avrupa	23.3

Asya nüfusu üç asır evveline nispetle beş misli artmıştır. 1950'de 2,5 milyarlık dünya nüfusunun 1,4 milyarı Asya'da yaşıyordu. Ziraî kalkınma, yeni gıda maddelerinin daha geniş kitle tarafından istihlâki, sağlık durumunun nispeten düzeltilmesi, yeni fennî ve teknik usûllerin tatbiki ve ölüm nispetinin azalması bu artışın sebepleri arasındadır. Bu durum devam edecek olursa 2000 yılında Asya nüfusu 4,2 milyara çıkacaktır. (7) Hindistan'ın nüfusu istihsalıyla hiç de mütenasip olmayarak hızla artmaktadır. (8)

(6) *Ibid.*, s. 3.

(7) Irene B. Taeuber, «Asia's Increasing Population,» *The Annals*, Vol. 318 (July 1958), s. 1 - 8.

(8) «Rising Population Hinders Long Term Planning,» *The Times Supplement on India*, January 23, 1961.

Nüfus meselesinde üçüncü konu vatandaşların kaçta kaçının askerlik çağında olduğu meselesidir. Sir Winston Churchill, İkinci Cihan Savaşı sırasında, 22 mart 1943 tarihinde radyoda yaptığı bir konuşmada şu tavsiyede bulunmuştu :

«Otuz, kırk yahut elli yıl sonrasını düşünennlerin en büyük endişelerinden biri doğum nispetinin azalmakta oluşudur. Otuz yıl içinde, bugünkü seyir değişmeyecek olursa daha ufak bir çalışan ve savaşı nüfus bugünküne nispetle iki misli olacak olan yaşlı zümreyi korumak zorunda kalacaktır. Elli yıl sonra durum daha bile kötü olacaktır. Eğer bu memleket dünya liderleri arasındaki durumunu kaybetmek istemiyor ve büyük devlet olarak kalmakla ısrar ediyorsa aileler çok çocuk yapmak zorundadır.» 9)

Aşağıdaki tablo 1950 - 1970 yılları arasında Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya'da askerlik yaşı (20 - 34) arasında bulunanların mukayesesini yapmaktadır. (10)

Askerlik Yaşında İnsan Kuvveti
(Milyon)

YIL	20 - 34 Yaşlarında Amerikalılar	20 - 34 Yaşlarında Ruslar
1950	17,1	21,9
1955	17,4	26,1
1960	17,2	30,5
1965	18,5	28,9
1970	21,9	30,3

Yukarıdaki tablo 1960 - 1970 yıllarında, 1950 - 1955'e nispetle, Sovyet Rusya'nın cepheye Amerika'dan daha fazla asker sevk edebileceğini gösteriyor.

Modern harbte sadece sayı bir memleketin harb gücünü kestirmek için yeter bir kıstas değildir. Harb maksatlarında kullanılacak insan gücü o memleketin hayat seviyesiyle yakından ilgilidir. Milletlerarası politikanın nüfusla ilgisi biyolojik açıdan çok iktisadî açıdandır. Asıl mesele vatandaşın istihsalde ne dereceye kadar faydalı olduğudur. Bu da istihsal metodlarına, sermayenin büyüklüğüne ve genel eğitim seviyesine dayanır. Silâhlı kuvvetlerin elindeki malzemenin çeşitliliği ve sağlamlığı

(9) Morgenthau, *op. cit.*, s. 116.

(10) Frederick H. Hartmann, *The Relations of Nations*, New York, Macmillan 1957, s. 46.

buna bağlıdır. Sadece insan fazlalığının da askerî bakımdan çok önemi yoktur. Geri kalmış memleketlerde nüfus fazlalığı endüstriyel kalkınma olmadığı için kuvvetten ziyade zaafı gösteriyor. Gıda ihtiyacının ziraî istih-salden fazla olduğu Hindistan ve Çin'de nüfus fazlalığı askerî bir zafiyet yaratıyor. Diğer taraftan, Rusya, hızla kalkınma gâyesini ön plânda tutarak, insan gücünü plânlı bir şekilde kullanmaktadır. 1913'de Rus nüfusunun % 85'i köylerde, % 15'i de şehirlerde yaşamaktaydı. Köylerde eliş-lerinde çalışanlar fabrikalarda çalışanların iki misliydi. 1939'da şehirler-de oturanlar bütün nüfusun % 33'üne çıktı. Rusya'da nüfus artışını ni-telikçe değişmeler takip etti. Genişliyen endüstride köylüler ve kadınlar çalışmaya başladılar. Okuma - yazma bilmeyen işçiler kısa zamanda ka-lifiye işçi oldular.

B. Coğrafyanın Rolü :

Bir milletin gücünü tâyin ederken en az değişen unsurlardan biri ola-rak coğrafya göze çarpar. (11) Milletlerarası politikanın sahnesi dünya yüzeyi olduğu için olayların coğrafya ile ilgisi yakındır. Napolyon daha ileriye giderek «bir milletin dış politikası coğrafyasının sonucudur» de-miştii. (12) Sir Austen Chamberlain de «coğrafi unsur İngiliz dış siyase-tinin ana prensibini teşkil eder» diye yazmıştı. (13) Bazı coğrafi unsur-lar tarihî olayları meydana getirir. Coğrafi şartların yarattığı bazı icapla-ra uyularak, ittifak ve birleşmeler ideolojik ve siyasî inançlara bakma-dan yapılabilir. Dış siyaset soğrafyayı bir kenara iterek ve yalnız siyasî faktörlere dayanarak takip edilmez. Muhafazakâr ve ihtilâlcî iki memle-ketin sırf coğrafi zaruret yüzünden ittifak yapmaları mümkündür. Yal-nız ideolojik esasa dayanarak yapılan ittifaklar coğrafya realitesi karşı-sında sarsıntılar geçirmeğe mahkûmdur.

Coğrafyanın rolünü ölçerken şu sorular sorulabilir? Bir milleti mey-dana getiren topluluk nerede yaşıyor? Oranın iklimi nasıldır? Coğrafi şartlar o topluluğa nasıl tesir etmektedir? Ülkenin büyüklüğü ne kadar-dır. Bazı iklimler insan ve bitkinin yaşamasına elverişli olmadığından iklimin önemi büyüktür. Antarktika, Kuzey Asya, Grönland, Kuzey Ka-

(11) C. C. Colby, ed., **Geographical Aspects of International Relations**, Chicago, University of Chicago Press, 1938; James Fairgrieve, **Geography and World Power**, London, University of London, 1941; Richard Hartshorne, **The Nature of Georgraphy**, Ann Arbor, Edward Brothers, 1946.

(12) Robert Strausz - Hupé ve Stefan T. Possony, **International Relations**, New York, McGraw - Hill, 1954, s. 51.

(13) Harold ve Margaret Sprout, **Foundations of National Power**, Princeton Princeton University Press, 1945, s. 197.

nada ve Alaska'nın oturulmayacak kadar soğuk olduğu ve dünyanın bazı bölgelerinin ise yağmur azlığı yüzünden kurak olduğu mâlumdur. Firavunlar devrindenberi su sıkıntısı çeken Mısır'da Asvan Barajı tamamlandıktan sonra istihsal bir misli artacaktır. Bugünün kuvvet merkezleri yeter derecede su ve sıcaklığı olan bölgelerde toplanmıştır.

Bir coğrafi bölgenin ısısı ekvatora uzaklığı, deniz seviyesinden ne kadar yukarda olduğu ve Gulf Stream gibi bazı tabii hâdiselerden istifade edip etmediğine bağlıdır. Gulf Stream olmasaydı Avrupa aynı paralelde olan Kanada kadar soğuk olacaktı.

Bir toplumun bulunduğu yerle kuvveti ve dış politikası arasındaki münasebetten «jeopolitik» doğmuştur. Amerika Birleşik Devletlerinin Avrupa'dan 3,000 ve Asya'dan da 6,000 mille ayrılması bu devletin dış politikasına tesir etmiştir. Coğrafi unsur George Washington devrindeki kadar önemli değilse de Amerika'nın diğer kıtalardan iki Okyanusla ayrılmış olduğunu bu memleketin millî kudreti hakkında tahminler yapanların hesaba katmaları icab eder. Aynı şekilde, İngiltere'yi Avrupa'dan ayıran İngiliz Kanalı Julius Sezar'ın olduğu kadar İkinci Filip, Napolyon ve Hitler'in de plânlarında önemli bir yer işgal etmiştir. İtalya da Avrupa'nın diğer taraflarından Alp Dağlarıyla ayrılır. Bu dağlar Orta Avrupa'nın İtalya'dan işgalini güçleştirmekteyken Orta Avrupa'dan İtalya'ya inmeği kolaylaştırmaktır. Anibâl'den İkinci Cihan Savaşında General Clark'ın tecrübesine kadar İtalya'nın bu coğrafi özelliği siyasî ve askerî stratejiye tesir etmiştir. İberya Yarımadasını Avrupa'dan ayıran yüksek Pirene Dağları Avrupa'nın geri kalan kısımlarına nüfuz eden siyasî, ekonomik ve entellektüel gelişmelerin olduğu kadar yabancı orduların da İspanya'ya girmesine büyük ölçüde engel oldu. Sovyet Rusya'nın da millî kudretini hesaplayanlar bu memleketin coğrafi özelliklerini hesaba katmak zorundadır. Yüzölçümü bakımından Amerika'nın iki-buçuk misli olan Rusya dünya topraklarının yedide birine sahiptir. Bering Boğazıyla eski Doğu Prusya'nın başkenti Koenigsberg (yeni adıyla Kaliningrad) arasında 5,000, Barent Denzinde Murmansk ile Aşkabad arasında 2,500 mil vardır. Rus topraklarının nâmütenâhiliği günümüze kadar bütün dış tecavüzlerin aleyhinde rol oynayan bir unsur olmuştur. Diğer taraftan, Avrupa Rusyası ile Polonya ve Almanya arasında tabii bir engel bulunmayışı müstevliler için daima câzip olmuştur. Almanya'da da tabii engeller olmadığından bu memleket kendini her zaman tehlikede hissetmiş ve diğerlerine nispetle daha militarist olmuştur. İsviçre'nin de Fransa, Almanya ve İtalya arasındaki durumu stratejik bakımından o derece önemlidir ki bu stratejik mevkiin düşman elinde kalmamasını temin için bu üç devlet 1815'de İsviçre'yi tarafsızlığa davet etmişti.

Tampon devlet fikri de iki muhasım devletin coğrafi özelliklerinden doğdu. Tampon devletin ilk önemli misali 843 Verdün Anlaşmasıyla Almanya ve Fransa'yı birbirinden ayıran ve sonraları Lotharingia adını alan devlettir. Osmanlı İmparatorluğu da Balkanlardan itilmeğe başladığı zaman ortaya çıkan Sırbistan, Romanya, Bulgaristan ve Yunanistan gibi memleketler Avusturya, Rusya ve Türkiye arasında tampon vazifesi gördüler. On - sekizinci asırda Prusya, Avusturya ve Rusya arasındaki Polonyanın da durumu aynıydı. Orta Çağlardan beri Asya'da Kore Çin ve Japonya, Mançurya da Rus ve Çin arasında aynı ödevi yerine getirdiler. Belçika ve Hollanda da özel durumları itibariyle İngiltere'yi işgâle hazırlananlar için birer basamak olabileceklerinden İngiltere bilhassa Belçika'nın tarafsızlığını temine çalıştı. Rusya da topraklarına açılan kapıları göz önünde tutarak Danimarka Boğazları ve Baltık Denizi, Batı Rusya nehirleri ve Peipus, Ilmen ve Ladoga gölleri, Türk Boğazları ve Karadeniz, kuzeyde Beyaz Deniz ve doğuda Tsuşima Boğazlarıyla yakından ilgilenmek zorundadır. Aynı şekilde, Şanhaikuan geçidi Mongolistan ve Mançurya'dan kuzey Çin'e girmek isteyenler için açık bir kapı gibidir. Yangtze Nehrini kullanan düşman da Çin'in göbeğine nüfuz edebilir. İkinci Cihan Savaşına kadar Kuzey Kutbu da Amerika ile Rusya arasında tarafsız bir külçe gibiydi. Şimdi ise, her iki devlet de hava ve deniz yolları ve askerî üsler sayesinde kutbun ayırıcı bir unsur olarak kalmasına engel olmaktadır. Kuzey kutbunda daha kuvvetli taarruz ve savunma imkânlarına sahip olan taraf stratejik bakımdan üstünlüğü elinde tutacaktır. Bu üstünlük şunlara dayanacaktır: (a) kutuptaki üslerin sayısı ve yeri; (b) bu üslerin büyüklüğü ve hangi mevsimlerde ne dereceye kadar kolay kullanılabilir oluşu; (c) üslerin destekleyebileceği harekâtın ölçüsü; (d) üslerde harekete hazır uçak ve diğer askerî vasıtanın sayısı veya önemi.

Millî kudreti meydana getiren unsurlarla doğrudan doğruya ilgili olmadığı halde coğrafi vakaların dış politika üzerindeki tesirini incelediğinden jeopolitik teorilerinden kısaca bahsetmek gerekir. Jeopolitik hakkında ileri sürülen fikirler deniz, kara ve hava hâkimiyet teorilerine göre üç bölümde çözümlenebilir. (14) Amiral Alfred T. Mahan dünya tarihini daha çok denizlere hâkim olmak için devam eden bir mücadele

(14) Doç. Dr. A. Suat Bilge, «Jeopolitik,» *Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt XIII, No. 3 (Eylül 1958), s. 150 - 174; Andrew Gyorgy, *Geopolitics*, Berkeley, University of California Press, 1944; Robert Strausz - Hupe, *Geopolitics*, New York, G. P. Putnam's Sons, 1942; Hans W. Weigert, *German Geopolitics*, New York, Oxford University Press, 1941; ———, *Generals and Geographers*, New York, Oxford University Press, 1942.

olarak görüyordu. (15) Muhtemelen İngiliz deniz kuvvetlerinin o zaman oynadığı rol Mahan'ı bu şekilde düşünmeyi sevk etmiş ve Amerika'nın da İngiltere gibi büyük donanma kurma zarureti desteklemeye sevk etmiştir. Dünya hâkimiyetinin kara kuvvetiyle elde edilebileceğini savunan Sir Halford J. Mackinder dünya politikasında en önemli rolü oynayacak bölgeyi tâyin etmeğe çalışmıştır. (16) Mackinder'e göre, bu bölge kuzey kutbundan çöllere ve Baltıktan Karadeniz'e kadar uzanmaktadır. Gene ona göre, Doğu Avrupa'ya hâkim olan merkez bölgesine hâkim olur. Merkez bölgesine hâkim olan dünya adasına hâkim olur ve dünya adasına hâkim olan dünyaya hâkim olur. Bir Alman olan Karl Haushofer de merkez bölgesini takviye ettikten sonra Almanya'nın büyümesine engel olan deniz kuvvetinin imha edilmesi gerektiğini ileri sürüyordu. Nicholas J. Spykman ise merkez bölgesinin iklim şartları, mahsul yetersizliği ve coğrafi engellerini ileri sürerek kenar kuşak memleketlerin daha önemli olduklarına inanıyordu. (17) Bu suretle, Spykman Amerika'nın kenar kuşak memleketlerde başka bir kuvvetin hâkimiyet teessüsüne engel olmasını tavsiye ediyordu. Hava kuvvetinin gelişmesinden sonra hava üstünlüğünün önemi deniz ve kara teorilerini gölgelemiştir.

En son olarak, ülkenin büyüklüğü meselesi kalmaktadır. En küçük devlet 108.7 hektarı kaplayan Vatikan, en büyük de 8,524,750 mil kareye yayılan Sovyet Rusya'dır. İkinci derecede büyük olarak, 3,694,863 mil kare ile Kanada ve üçüncü olarak da 2,997,128 mil kare ile Amerika gelmektedir. Bu üçünü Çin, Brazilya, Avusturya, Hindistan ve Arjantin takip ediyor. Sadece ülkenin büyüklüğünün millî kudrete doğrudan doğruya tesir etmediği aşikârdır. Yalnız, ikisinin arasındaki bağ da inkâr edilmez. Meselâ, sırf büyüklükleri yüzünden Rusya veya Çin kolay, kolay işgal edilmeyeceği gibi 191 mil karelik Andorra da komşuları Fransa ve İspanya için hiç bir zaman bir tehlike olamaz.

(15) Alfred T. Mahan, *The Influence of Sea Power upon History : 1660 - 1780*, Boston, Brown, 1902.

(16) Sir Halford J. MacKinder, *Democratic Ideals and Reality*, New York, Henry Holt, 1942; ———, «The Geographical Pivot of History,» *Geographical Journal*, Vol. 23 (1904), s. 421 - 444.

(17) Nicholas J. Spykman, *The Geography of the Peace*, New York, Harcourt Brace and Co., 1944; ———, *America's Strategy in World Politics*, New York, Harcourt, Brace and Co., 1940; ———, «Geography and Foreign Policy», *American Political Science Review*, Vol. 32, Nos. 1 ve 2 (Şubat ve Nisan 1938); ——— ve Abbie R. Rollins, «Geographic Objectives and Foreign Policy», *American Political Science Review*, Vol. 33, No. 3 (Haziran 1939).

C. Doğal Kaynakların Rolü :

Az değişen unsurlardan biri de doğal kaynaklardır. Bununla ilgili olarak şu sorular sorulabilir : Bir memleketin kendisine yetecek derecede gıda maddesi var mıdır ? Ham maddelerde zenginlik derecesi nedir ? Hangi stratejik önemi olan maddelere ihtiyaç hissedilmektedir ? Devletlerin bugünkü istihsalî nedir ve yarın ne olacaktır ?

Millî kudreti ölçerken gıda maddeleri ve ham maddelerin katkısını ölçmek oldukça zordur. Bunların iktisadî, siyasî ve askerî önemleri zamanla değişmektedir. Yeni keşif ve icatlar bunların önem ve görevlerini değişen kıstaslara tâbi tutmaktadır. Fakat gıda ve ham maddelerinin milletlerarası politikada yerini ölçmek imkânsız da değildir. Gıda ve ham maddeler meselesi ele alınırken şunu hatırlamalı ki bir memleketin millî kudreti ve milletlerarası politikada oynadığı rol yalnız askerî kuvvetine dayanmaz; askerî olmayan hususlarda da kendini pek âlâ gösterebilir. Kendi gıda ve ham madde ihtiyacını karşılamak ve bunların başka memleketlerin eline düşmesine engel olmak millî kudretin hesaplanmasında bir memleketin ordusu, donanması ve uçaklara kadar müessir olabilir. Kendine yetecek kadar yiyeceği olan bir memleketin yiyeceğini mutlaka dışardan getirmek zorunda kalan bir memlekete kıyasla daha kuvvetli durumda olması tabiidir. İkinci Cihan Savaşından evvel bütün yiyeceğinin ancak % 30'unu İngiliz adalarından çıkarabilen İngiltere mevcudiyetini yiyecek kaynaklarına giden deniz yollarını kontrol edebilmesine borçluydu. Her iki cihan savaşında olduğu gibi, denizaltı ve uçak hücumlarıyla bu yol tehlikeye girdiği an İngiltere'nin kudreti de tehlikede sayılıyordu. Aynı sebepten, Almanya da herhangi bir harpte şu üç gayeyi gözden kaçırmamak zorunda kalmıştır : Yiyecek stokları yeterli olmadığı için çabuk zaferlerle kısa bir harb yapmak; Doğu Avrupa'nın bol gıda maddeleri çıkaran yerlerini ele geçirmek; ve Almanya'nın denizasını memleketlerden getireceği yiyeceği tehdit eden İngiliz deniz kuvvetini tahrip etmek. Her iki cihan savaşında da Almanya birinci ve üçüncü gayelerine erişemedi. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya gibi memleketlerin gıda maddeleri bakımından kimseye muhtaç olmamaları onlar için büyük bir kuvvet kaynağıdır. Aynı şekilde, gıda maddelerinin azlığı da milletlerarası politikada daimî bir zaaf alâmetidir. Meselâ, Hindistan'da gıda maddeleri azlığının sebepleri nüfusun hızla artışı ve ihracatın yeterli olmayışıdır. Bir memleketin ne kadar gıda maddesi çıkarabileceği toprağın kalitesi, kalitesinin artma imkânları, düzgünlüğü, yılın kaç ayında ekilebildiği, yağmur miktarı, sıcaklık ve rutûbet derecesi gibi bir çok unsurlara bağlıdır. Gıda maddeleri istihsalî nispeten az değişen bir unsur olduğu halde bazan yeni bir ziraat tekniğinin tatbiki dolayısıyla büyük değişiklikler görülebilir. Ziraat istihsala-

tin millî kudretle olan ilgisinin en bellibaşlı örnekleri Orta - Doğu ve Kuzey Afrika'nın nüfusunun azalması ve on - altıncı asırda Büyük Devlet olan İspanya'nın on - sekizinci asırda üçüncü derecede bir devlet olmasıdır. Orta - Doğu ve Kuzey Afrika'nın ziraî sistemleri sulanmaya dayanıyordu. Babilonya, Mısır ve Arapların kuvvetinin azalması geçirdikleri ziraî krizle izah ediliyor. (18) İspanya'ya gelince bu memleketin inhitatı 1588'de İngiliz filosuna yenilmesiyle başladıysa da inhitatın hızlanmasının sebeplerinden biri mümbit topraklarının zamanla çöle dönmesidir. (19)

Endüstri istihsali ve harb sanayii için lüzumlu ham madde millî kudreti meydana getiren unsurlardan biridir. (20) Hangi ham maddenin daha önemli olduğu o devrin harp teknolojisine bağlıdır. Göğüs göğüse çarpışmanın askerlik tekniğinin ön plânında olduğu devrede bir askerin şahsî meziyetleri önemli bir rol oynarken harbin geniş ölçüde makineleşmesiyle askerin kullandığı silâhların ham maddesi daha önemli olmağa ve millî kudret gittikçe harb ve sulhte ham maddelerin kontrolüne bağlı kalmağa başladı. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya gibi ham maddeleri en yeterli olan memleketlerin en kuvvetli iki büyük devlet olmaları tabiidir.

Ham maddenin ne dereceye kadar önemli olduğu hususunda türlü tartışmalar yapılır. Meselâ, İkinci Cihan Savaşından önce bazı fildişi kule strateji üstadları Güneydoğu Asya'nın tabii lâstik zenginlikleri Japonya'nın eline düşecek olursa Amerika'nın askerî bakımından el ve ayağının bağlanacağını söylemişlerdi. Amerika'nın tabii lâstikten mahrum kalışı bazı güçlükler yarattıysa da bunlar geçici oldu ve sentetik lâstik araştırma ve istihsaline hız verdi. 1953'de Amerika yılda 800,000 ton sentetik lâstik imal ediyordu. Aynı yıl ithâl ettiği lâstik 450,000 tonu geçmemekteydi. (21)

Ham maddeleri az olan bazı milletler ekonomik bakımdan kudret sahibi olurken ham maddesi bol olanların da bundan istifade edemedikleri vâkidir. Meselâ, Asya'da nispeten fakir bir memleket olan Japonya

(18) Morgenthau, *op .cit.*, s. 106.

(19) Salvador de Madariaga, *Spain : A Modern History*, New York, Praeger, 1958, s. 102 - 108.

(20) Brooks Emeny, *The Strategy of Raw Materials*, New York, Macmillan, 1934; Eugene Staley, *Raw Materials in Peace and War*, New York, Council on Foreign Relations, 1937; C. K. Leith, J. W. Furniss ve C. Lewis, *World Minerals and World Peace*, Washington, The Brookings Institution, 1943.

(21) *The New York Times*, 5 Haziran 1953.

daha zengin olan Çin'i fersah, fersah geçmişti. Aynı şekilde, Avrupa'da doğal kaynakları bakımından daha zayıf durumda olan Almanya da Rusya'dan daha kuvvetli görünüyordu. Şunu ilâve etmeli ki doğal kaynakların mevcudiyeti kendi başlarına ekonomik kudreti ifade etmedikleri gibi bu kaynaklardan mahrum olan memleketler de küçük devlet olarak kalmağa mahkûm değildirler. Bir memleketteki zenginliklerin yalnız mevcut oluşuyla o zenginliklerin nasıl kullanıldığı arasında büyük fark vardır.

Ham maddeyi bir kuvvet unsuru olarak mütalâa etmeden evvel şu noktalara dikkat etmek gerekir: Önce, ham maddenin yalnız mevcudiyeti yetmez; istismarı ve işe yaraması şarttır. İkinci Cihan Savaşına kadar Brazilya ormanlarında mevcudiyeti bilinen demir dünya politikasında hiç rol oynamamıştı. (22) Herhangi bir ham maddeyi faydalı hâle getirebilmek için sermaye, emek ve teknolojik bilginin de mevcudiyeti gerekir. Uranyum ancak milyonlarca dolar sarfı ve atom sırrının çözülmesi sayesinde bugünkü önemini kazandı.

Bazı ham maddeler diğerlerine nispetle zamanla daha çok önem kazanmaktadır. 1936'da Friedensburg harb maksatlarında kullanılan maddelere aşağıdaki kıymetleri takdir etmişti: Kömür, 40; petrol, 20; demir, 15, bakır, kurşun, manganez, sülfür, 4'er; zink, aliminyum, nikel, 2'er. (23) Yarım asır evvel, kömürün önemi tabii çok daha büyüktü. Uranyumun önem kazanmasıyla bir gün kömür kereste kadar modası geçmiş bir ham madde olabilir. Bu gelişmeye paralel olarak, kömürü zengin milletler atom enerjisini kullanamaz hale gelirlerse ikinci derecede devlet olmağa mahkûmdurlar. Halbuki, evvelce kömür İngiliz gemilerini imparatorluğun dört-bir köşesine götürmüş, Amerikan lokomotiflerini kıt'anın bir ucundan diğer ucuna taşımış ve yirmi sene içinde Rusya'yı Beş Yıllık Plânlarla koca bir endüstri devleti haline sokmuştu.

Bir millet ham maddelerle ne kadar zayıfsa ithale o kadar bel bağlamak zorundadır. İthâl güçlükleri karşısında takip edilecek iki yol vardır: Ya muhtaç olduğu maddenin stokunu yapmak, yahut da yerine aynı derecede faydalı ve daha kolay ele geçen bir madde bulmak. Stoku yapılan madde zamanla bozulmayan cinsten ise birinci şık elverişlidir. İkincisine gelince, meselâ İkinci Cihan Savaşında Almanlar kömürden petrol yapmışlardı. Maamafih, bu ihtiyaçları için daha çok stok ettikleriyle Rumanya'dan aldıkları petrole dayandılar. Meksika, Venezuela ve Orta - Do-

(22) E. W. Zimmerman, *World Resources and Industries*, New York, Harper, 1951, s. 15.

(23) Ferdinand Friedensburg, *Die mineralischen Bodenschätze als welt-politische und militärische Machtfaktoren*, Stuttgart, F. Enke, 1936.

ğu petrollerine güvenen Amerika'nın petrol stoku bugün hiç de cesaret verici değildir. (24)

Dünya memleketlerinin doğal kaynaklarının zenginliği bakımından birbirinden çok farklı oldukları meydandadır. İngiltere, Fransa, Almanya, İtalya, Çin, Japonya ve Hindistan'ın petrolü yok gibidir. Petrol bakımından zengin olan Arap Yarımadası ise demir cevherinden mahrumdur. Amerika Birleşik Devletleri ve Sovyet Rusya hariç, hiç bir memleket kendi hudutları dahilinde hem demir, hem petrol ve hem de kömürden yana zengin değildir. Daha doğrusu, modern bir harpte stratejik önemi olan ham maddelerin hepsine yeter derecede sahip olan memleket yoktur. Amerika ve Rusya bile bazı hususlarda zayıf kalmaktadırlar. Amerika evvelce çıkardığı madenlerden bakır, zink ve kurşunu artık ithâl etmektedir. 1952'de yürütülen bir tahmine göre, Amerikan endüstrisi için lüzumlu otuz - sekiz madenden yalnız dokuzunun tamamı Amerikan topraklarından çıkarılmaktaydı. Geri kalanlardan on - sekizinin yarısı da tamamen dışardan gelmekteydi. Bunlara manganez (% 93'ü ithâl), nikel (% 99'u ithâl), krom, çinko, endüstride işe yarayan taş ve mücevher ve kuartz kristali (% 100'ü ithâl) dahildi. (25) Kuartz kristallerinin muhabere aletleri ve endüstride, taş ve mücevherlerin hassas aletler imalatında ve manganez ve kromun da yüksek kaliteli çelik dökümünde çok işe yaradığı zikredilince durumun ciddiyeti meydana çıkar. Muhabere âletleri, hassas âletler ve çelik yapamayan bir millet harbi uzun zaman devam ettiremez. Orta büyüklükte bir tankın inşası için lüzumlu malzeme-yi gösteren aşağıdaki tablo Amerikan ihtiyaçlarının ne kadar ciddî olduğuna dikkati çekiyor : (26)

Orta Büyüklükte Bir Amerikan Tankında
Kullanılan Malzeme

Malzeme	Miktar (pound)	Ne kadarının ithal edildiği (%)
Krom	1,915	100
Manganez	950	93
Nikel	520	99
Kalay	100	100
Boksit	6,512	65
Bakır	1,418	42

(24) Hartmann, *op. cit.*, s. 52.

(25) U. S. Department of State Publication 4614, Commercial Policy Series 144, *Together We Are Strong*, s. 20 - 21.

(26) *Ibid.*, s. 11.

Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Fransa, Batı Almanya ve Sovyet Rusya'nın 1951 ve 1955 yıllarında kömür, petrol, elektrik ve çelik istihali aşağıda tabloda gösterilmiştir: (27)

	İSTİHSAL					
	(Milyon metrik ton)					
	A. B. D.		İngiltere, Fransa, Batı Almanya		Sovyet Rusya	
	1951	1955	1951	1955	1951	1955
Kömür	519,9	450,3	415,7	418,5	281	390
Petrol	363,8	335,8	1,8	4	42,3	71
Elektrik (28)	433,4	547,4	153,4	204,6	103	170
Çelik	95,4	106,2	41,8	57,2	31,4	45,2

Ç. Endüstriyel Kapasitenin Rolü :

Yukarıda bahsi geçen ham maddelere sahip olmak başka, bunları işleyecek vasıtalara sahip bulunmak gene başkadır. Meselâ, Belçika Kongosunda bulunan uranyum ne Belçika, ne de Kongo'da bunu işleyecek araçlar yeter derecede gelişmediğinden azamî derecede işe yaramamaktadır. Diğer taraftan, Amerika, Rusya ve Çekoslovakya gibi iyice endüstrileşmiş memleketlerin elindeki uranyum ise onlar için daha büyük bir kuvvet kaynağıdır, zira bu memleketlerde ham maddeleri harb ve sulh maksatları için kullanmasını mümkün kılacak fabrikalar ve kalifiye insan gücü vardır. Demir ve kömür için de durum aynıdır. Hem Amerika, hem Sovyet Rusya bu iki ham maddeyi işe yarar hale koyacak çok sayıda fabrikalara sahiptirler. Her iki devlet de ham maddeleri ne kadar zengin olursa olsun takip ettikleri dış politikayı devam ettirebilmek için bu ham maddeleri işleyecek fabrikaları çoğaltmak ve geliştirmek zorundadırlar. Meselâ, Hindistan Bihar ve Orissa bölgelerinde 2.7 milyar ton demir cevheri çıkardığı halde bir endüstri memleketi veya bir Büyük Devlet olamamaktadır. Bunun sebebi hazır ham maddeyi işleyecek yeter sayıda fabrikanın kurulmamış olmasıdır. En modern tesislerden biri olan Tata Demir İşletmeleri Hindistan'ı ikinci derecede devletlerle bile kolayca rekâbet edecek hâle getirememektedir. 360 milyonluk Hindistan'da endüstri işçilerinin sayısı beş milyonu geçmiyor. Hindistan elindeki ham maddelerle ancak ilerde bir Büyük Devlet olmağa namzettir. Bunun için de endüstriyel kapasitesinin artması şarttır.

(27) Hartmann, op. cit., s. 52.

(28) Milyar kilovat.

Modern harbte zafer füze, jet ve tanklardan tüfek, kamyon ve gaz maskelerine kadar harb âletlerinin sayı ve kalitesine bağlıdır. Fabrikaların istihsal kapasitesi, istihsalin kalitesi, işçilerin ne dereceye kadar kalifiye oldukları, teknik elemanların bilgileri, fen adamlarının yaratıcı dehaları gibi unsurlar bir milletin endüstriyel kapasitesini tâyin eder.

Endüstrileşmiş memleketlerin Büyük Devletler safında olmaları pek tabiidir. İngiltere bir endüstri devleti olarak rakibi olmadığı devirlerde dünya yüzünde en kuvvetli devletti. 1870'den itibaren Fransa'nın Almanya'ya nispetle daha zayıf durumda olmasının ana sebebi Fransa'nın endüstri alanında geride kalması ve Almanya'nın da zamanla kalkınmasıdır. Amerika ve Rusya da bugünkü statüleri endüstriyel kuvvetlerine borçludurlar. Her ikisinin de atomik silâhlar sayesindeki üstünlüğü endüstriyel kapasitelerinden gelmektedir.

D. Nükleer Kapasitenin Rolü :

Milletlerin millî kuvvetlerinin mukayesesinde endüstriyel kapasitelerini karşılaştırırken endüstriyel kapasite ile nükleer güç arasında bir fark gözetmek şarttır. Meselâ, Rusya ile kıyas edildiği zaman Amerika'nın çelik istihsalı iki misli, petrol istihsalı dört misli ve kömür istihsalı % 20 Amerika lehindedir. Bu istatistiklere bakarak Amerika'nın endüstriyel kapasitesinin daha ilerde ve bu suretle millî gücünün daha fazla olduğu kesin olarak söylenemez, zira Amerika ile Sovyet Rusya'nın nükleer kapasiteleri eşit, hattâ ikincisinin daha bile fazladır. Rusya petrol, çelik ve kömür gibi endüstri maddelerinin istihsalinde Amerika'yı geriden takip etse bile nükleer kapasitesi Amerika'dan fazla olduğu takdirde millî gücü de o derecede fazla olacak ve endüstri maddelerinin istihsalindeki geriliğini telâfi edecektir. Nükleer silâhların seriliği ve tahrip gücünün kuvvet muvazenesini değiştirdiği ve birçok memleketlerin emniyetini tehlikeye soktuğu malûmdur. Birinci ve İkinci Cihan Savaşında olduğu gibi tecâvüze mukavemet etmek için mücadeleye herhangi bir safhada girişmek ve harbin tâlihini değiştirmeye çalışmak yeterli değildir. Millî gücü meydana getiren bütün diğer unsurlar bir yana, nükleer çağda tecavüz zamanında tespit edilemezse geç kalınmış olunabilir. Tarihte ilk defa olarak, kuvvet muvazenesi bir memleketin doğrudan doğruya içindeki gelişmelerin büyük ölçüde tesiri altında kalmaktadır. Bu gelişmeler de nükleer teknolojideki ilerlemelerden ibarettir. Sovyet Rusya bütün Batı Avrupa'ya hâkim olup bu memleketlerin güçlerini kendininkine ilâve etseydi bile harb gücünü Amerika'nın atom monopolisine nihayet vermekle arttırdığı kadar arttıramayacaktı. Termonükleer silâhların 20 milyon ton TNT kuvveti olduğu ve bunun istenildiği kadar arttırılabileceği memleketlerin millî güçlerini hesaplarken akıldan çıkarılmamalıdır. 1947'de

yapılan bir tahmin ne kadar yanlış çıkmıştı. Hanson Baldwin Rusya'nın ancak 1950 - 1957 yılları arasında bir tek atom bombası yapabileceğini ve ancak yirmi yıl sonra ikincisini ortaya koyabileceğini ve ancak pek uzak bir istikbâlde bombayı uzun mesafeye atacak kuvvete sahip olacağını yazmıştı. (29) Amiral Chester W. Nimitz de kendi hayat süresi içinde kıt'alar arası füzelerin gerçekleşemeyeceğinden emin görünüyordu. (30) Halbuki, füze ve nükleer silâhların gelişmesi millî kudretin hesaplanmasında genel endüstriyel kapasiteden ayrı olarak ortaya yeni ölçüler atmıştır.

E. Askerî Hazırlığın Rolü :

Nüfus, coğrafya, doğal kaynaklarla endüstriyel ve nükleer kapasite asıl önemlerini bir milletin askerî hazırlığına yaptıkları katkıyla kazanırlar. Millî kudretin askerî hazırlıkla ilgisi şüphe götürmez. Askerî hazırlık da bir milletin teknolojik alandaki durumu, askerî liderlerinin ehliyet derecesi ve silâhlı kuvvetlerinin sayı ve kalitesiyle ilgilidir.

Milletlerin kaderi harb teknolojisiyle sabit olmuştur. Teknoloji ham maddeyi harb gayeleri için faydalı olacak hale sokmakta, bulunmayan veya kıt olan ham maddelerin yerine başkalarının kullanmasını mümkün kılmakta, ulaştırma imkânlarını çoğaltarak ham maddelerin en yararlı şekilde dağıtılmasını kolaylaştırmakta, harb gayreti için emeğin en faydalı olarak ne şekilde kullanılabileceğini tespit etmekte, harpte işe yarayacak malzemeyi cepheye sevk etmekte ve böylece askerî strateji ve taktikle yakından bir bağ kurmaktadır.

Milâttan önce 2,000 yılından itibaren muharebelerde süvarilerin kullanılması atları çok olan kavimlere bir müddet için üstünlük sağlamıştı. Milâttan önce 1,000 yılı civarında imparatorluk haline gelen Asur Devleti kudretini demiri harb maksatlarında geniş ölçüde kullanmasına borçluydu. Milâttan önce 100 yılında Çin'de icat olunan barutun Milâttan sonra 1,200 civarında Avrupa'ya geçmesiyle piyade askerinin önemi gene artmaya başladı. On - dört ve on - beşinci asırlarda konvansiyonel silâhlara tüfek ve top ilâve edilince bu son ikisine sahip olanlar diğer devletlere nispetle daha kuvvetli durumda oldular. 1494'de Fransa Kralı Sekizinci Henry İtalyan devletlerinin nüfusunu tüfekli piyadeleri ve topları sayesinde kırabildi. Toynbee'ye göre, Osmanlılar da yükselme devrindeki üstünlüklerini teknolojide ileri olmalarına borçluydular.

(29) *The New York Times*, 9 kasım 1957.

(30) Henry A. Kissinger, *Nuclear Weapons and Foreign Policy*, New York, Harper, 1957, s. 33.

Birinci Cihan Savaşının ilk yıllarında Almanların denizaltı gücü İngilizlere karşı bâriz bir üstünlük sağlamıştı. Aynı şekilde, İngilizler de karada tank üstünlüklerini Almanlara kabul ettirdiler. İkinci Cihan Savaşının ilk yıllarında Almanya ve Japonya'nın üstünlüğü hava kuvvetlerinin kara ve deniz kuvvetleriyle iş - birliği sayesinde sağlanmıştır. Amerika'nın atom silâhları monopolisi de, bu monopoli devam ettiği müddetçe, bu devlete teknolojik fayda sağladı.

Askerî liderlerin millî güç üzerindeki etkileri de sarihtir. Prusya on-sekizinci asırdaki kudretinin büyük bir kısmını Büyük Frederik'in askerî dehâsına borçludur. Aynı Prusya ordusu 1806'da Jena muharebesinde Napolyon'un karşısında mağlup olmuştu. Bu defa, Fransız kuvvetlerinin başında yeni stratejik ve taktikleri maharetli kullanan bir kumandan vardı. Türk milletinin Millî Mücadelesinde de askerî liderlerinin büyük kumandanlar oluşlarının neticenin müspet oluşunda büyük tesiri olmuştu. İkinci Cihan Savaşının ilk yıllarında da ehliyetli Alman generallerinin *blitzkrieg* stratejisi birçok muharebelerin Almanların lehine sonuçlanmasını sağlamıştı.

Silâhlı kuvvetlerin sayı ve kalitesi burada zikredilmesi gereken unsurlardandır. Bu münasebetle şu sorular sorulabilir: Bir millet büyük ve kalabalık bir orduya mı, yoksa küçük fakat iyi eğitim görmüş bir orduya mı sahip olmalıdır? Bir millet sulh zamanında hava gücünü durmadan arttırmaya mı çalışmalıdır, yoksa araştırma ve geliştirmeğe önem vererek mahdut sayıda üstün kaliteli uçaklar inşasına mı gayret etmelidir? Büyük donanmalar artık lüzumsuz mudur, yoksa ağır harb gemilerinden hâlâ fayda beklenebilir mi? Bir milletin bu ve daha başka sorulara vereceği cevapların millî kudretle yakından ilgisi vardır. On-beşinci asırda top, Birinci Cihan Savaşının başında denizaltı ve bugün atom ve hidrojen bombaları olduğu gibi, bir tek silâh harb seyrine tesir edebilir mi? Fransa bu gibi soruları yanlış cevaplar verdiği için İkinci Cihan Savaşının başında mağlûp olup işgal edilmiş ve İngiltere de bu tehlikenin çok yakınından geçmişti.

F. Millî Karakterin Rolü :

Millî karakter kamu oyunun teşekkülü, halk temsilcilerinin seçilmesi, dış siyasetin tespit ve yürütülmesinde etkili olduğu için millî kuvveti

meydana getiren unsurlardan biri olarak kabul edilmelidir. (32) Milletlerin güçlerini ölçüye vuranlar Amerikalıların pragmatizmi, ferdiyetçiliği ve «know-how» kabiliyetlerini, Rusların azim ve devamlılığını, İngilizlerin soğuk kanlılık ve dogmatiklikten uzak zekâlarını, Almanların disiplin ve çalışkanlıklarını ve Fransızların rasyonalizmini hesaba katmak zorundadırlar. Kant ve Hegel Alman felsefî an'anesinin temsilcileri oldukları kadar Descartes ve Voltaire Fransız fikir hayatının, Locke ve Burke İngiliz siyasî düşünüşünün, Tolstoy, Dostoyevski ve Lenin Rus geleneginin ve William James ve John Dewey entellektüel meseleler karşısında Amerikan davranışının sembolü olmuşlardır. (33) Felsefî alanlardaki bu farklar bir milletin bütün tavır-alış ve tepkilerine nüfus eden hususiyetlerin yüksek plânda tezahürü değil midir? Tocqueville'in *Democracy in America* adlı kitabında Amerikalılara attığı idealizm, ferdiyetçilik, fırsatçılık ve çalışkanlık özellikleri bir taraftan Atlantik Beyannamesi, diğer taraftan da «dolar diplomasisi» nde kendini göstermemiş midir? Rusların iman ve azmine Tolstoy'un kitaplarında, genişleme ve fethetme arzularına Dostoyevski'nin eserlerinde ve değişme temayüllerine Neçayev, Tkaçev ve Lenin'in ihtilâl felsefelerinde ve bugünkü Rusya'nın dış politikasında geniş ölçüde rastlanmıyor mu? Magna Carta'nın ferdiyetçilik başlangıcını Locke'ın felsefesinde takip etmek ve Burke'in moral prensiplerle siyasî kazançları meczedişini Wolsey ve Canning'in dış politikalarında görmek mümkün değil midir? Almanların diktatorya temayülleri ve devlete hürmet hisleri Frederick Barbarossa, İkinci Wilhelm ve Hitler zamanında kendini göstermemiş midir? Alman ve Rus millî karakterleri kuvvet mücadelesinde bu iki memleketin lehine olmuştur. Militarist milletler harbe daha kolay hazırlanmakta ve bu maksat için daha kolay kullanılabilirlerdir. Milletlerarası münasebetleri inceleyenler muhtelif milletlerin millî karakterlerini daima göz önünde tutmalıdırlar. Meselâ, Versay Anlaşması Almanya'yı toprak, ham madde, endüstriyel kapasite ve askerî tesislerden mahrum etmiş olmasına rağmen Almanya yirmi yıl içinde bütün kayıplarını telâfi ederek en büyük askerî kuvvet haline geldi. 1942 yılında Rusların yalnız askerî güçlerini ölçerek Rusya'nın mağlup olacağını ileri süren askerî uzmanların

(32) Ernest Baker, *National Character and the Factors of Its Formation*, London, Methuen, 1927; David Hume, «Of National Characters,» *Essays, Moral, Political and Literary*, Vol. I, London, Longmans, Green and Co., 1889; Salvadora Madariaga, *Englishmen, Frenchmen, Spaniards*, London, Oxford University Press, 1937; Margaret Mead, «National Character,» *Anthropology Today*, A. L. Kroeber, ed., Chicago, University of Chicago Press, 1953.

(33) D. W. Brogan, *The American Character*, New York, Knopf, 1944.

başlıca Rus millî karakterini göz önünde tutmadıklarından hesapları yanlış çıkmıştı. 1940'da İngiltere'nin teslim olacağını sanan düşünce de İngiliz millî karakterini yanlış anlamanın zaafını taşıyordu. Her iki Cihan Savaşında da anti-militarist karakteri ve coğrafî uzaklığına bakarak Amerika'nın katkısını küçümseyenler Amerikan karakterinin teşebbüs, icat dehası ve pragmatizm gibi hususiyetlerine gereken önemi vermemişlerdi.

G. Millî Morâlin Rolü :

Millî morâl bir milletin sulh ve harb zamanında hükûmetinin dış politikalarını destekleme azminin derecesidir. (34) Demokratik veya totaliter hiç bir hükûmet kamu oyuna dayanmadan dış politikasını tam bir güvenlikle yürütemez. Millî morâl millet fertlerinin dayanıklığı, inisiyatif, fedakârlık derecesi, sadakati, şahsî menfaatlerinden feragat edebilmesi, milletin kötü tâlihi karşısında ümitsizliğe kapılmaması, korkuya bürünmek yerine azmini arttırması ve milletini tehdit eden tehlike karşısında derhal tepki gösterebilme kabiliyetinin tümüdür. Millî morâl daha çok harb zamanında önem kazanıyor. Okuma-yazma bilenlerin nispetinin fazlalaşması ve milletlerarası muhabere vasıtalarının çoğalmasıyla morâlin millî kuvveti meydana getiren unsurlar arasında önemi artmaktadır.

Bir milletin morâlinin ağır şartlar altında ne durumda olacağı evvel-den kolayca kestirilemez. Ciddî bir milletlerarası kriz karşısında Amerikan halkının ne dereceye dayanıklı olacağı bilinemiyeceği gibi *blitz*'e muvaffakiyetle karşı koyan İngilizlerin hele bir atom harbinde aynı tecrübelerden geçecek olurlarsa ne derece mukavemet gösterecekleri üzerinde kat'î tahminler yürütülemez. Meselâ, bir grup Amerikalıların hükûmetlerinin takip ettikleri bazı siyasetin akıllıca olmadığı kanaatinde buldukları bir hakikattir. Gene aynı Amerikan milletin morâlinin Rusların ilk Sputnik'lerini ve dünyanın ilk kozmonotunu fezaya fırlattıkları günlerdeki bozukluğu malûmdur.

Millî morâlin ne dereceye kadar kuvvetli olduğu ancak kriz anında belli olur. Herhangi bir milletin morâli bir noktada tamamen kırılmağa mahkûmdur. Bu nokta şartlara göre ve her millet için değişir. Alman morâlinin İkinci Cihan Savaşının sonuna kadar mukâvemeti hatırlardadır. 1917'de otokratik hükûmetin kötü idaresi ve cephedeki geniş ölçüde

(34) Morgenthau, *op. cit.*, s. 124 - 128; Sprout, *op. cit.*, s. 135 - 137; W. E. Hocking, *Morale and Its Enemies*, New Haven, Yale University Press, 1918.

kayıplar yüzünden Rus morâlinin düşüklüğü de bilinen bir gerçektir. Gene 1917'de Caporetto'da İtalyanların ağır hezimetini gibi bazan bir tek büyük mağlubiyet bir milletin millî morâlini hiçe indirmeğe kâfi gelmektedir.

Halkın isteklerini nazarı itibare almayan hükûmetler dış politikalarında gereken desteği bulmakta güçlük çekerler. Bir hükûmetin azınlıklara karşı güttüğü siyaset millî morâlin durumuyla yakından ilgilidir. Birinci Cihan Savaşında Almanya azınlıkların sürprizlerinden korktuğu için Alsas taburlarını Ruslara karşı kullanmıştı. Avusturya - Macaristan İmparatorluğu da Slâv askerlerini İtalyanlar gibi Slâv olmayanlara karşı kullanabiliyordu. İkinci Cihan Savaşında da bazı Ukranyalı, Tatar ve Türkler'in Alman saflarına geçmeleri Sovyet morâlinin savaşın ilk yıllarında düşüklüğünü gösteriyordu.

Kitleleri arasında derin ırk, din, dil ve sınıf farkları olan milletler millî morâllerinin bütünlüğünden emin olamayacaklardır. İstanbul'un Osmanlılar tarafından muhasarası zamanında Dük Notaras'ın Katolik serpuşu yerine Türk kavuğunu tercih edeceğini söylemesi Bizans morâlinin ne derece bozuk olduğunu gösteriyordu. İkinci Cihan Savaşı başında da Fransa'daki sosyal sınıf anlayışı toplumu o kadar farklı ve bağdaşmaz düşünce adacıklarına böldü ki bazı kanunların kabulüne taraftar olmayan aristokratik sınıflar Fransız sosyalisti Blum yerine Hitler'i kabule hazır olduklarını ilân ediyorlardı. Hükûmetler bu gibi geniş din, dil, ırk ve sınıf farklarını ortadan kaldıramadıkça millî morâlin çok düşük olacağı ve kriz anında millî gücü yıpratacağı açıktır. Bilhassa Lâtin Amerika memleketleri, İspanya, Portekiz ve bazı Orta Doğu memleketleri gibi feodal aristokrasiler bu hususa gerekli önemi vermek zorundadırlar. Böyle memleketler halkın tam desteğinden kat'î olarak emin olamayacaklarından dış politikalarında istikrarlı, kararlı ve cesur olmazlar. Millî morâli yükseltmenin ana yolu hükûmetin kalitesini yükseltmektir. Bu da iç ve dış politikada belirli zümrelerin değil, geniş halk kütlelerinin duygu ve düşüncülerine uygun hükûmetlerin iktidara gelmeleriyle mümkündür.

H. Diplomasi Kalitesinin Rolü :

Millî gücü meydana getiren bütün unsurlar kuvvet mücadelesinde bir bakıma ham maddedir. Bu ham maddeleri âhenkli kılan, onlara bir yön veren ve ağırlık kazandıran bir milletin diplomatik teşekküllerin kalitesidir. Millî menfaati ilgilendiren meselelerde bütün bu unsurları azamî surette ve en faydalı şekilde kullanmak o milletin diplomatlarına düşmektedir. «Millî morâl millî gücün ruhuysa diplomasi de beynidir.» (35)

(35) Morgenthau, op. cit., s. 129.

İkinci Cihan Savaşı arasında Amerika Birleşik Devletleri milletlerarası politikada millî gücüne münasip söz sahibi olamamıştır. Küçük ve orta kuvvette devletlerin ehliyetli diplomatlara büyük devletlere nispeten daha çok ihtiyaçları olduğu meydandadır. Bir Büyük Devleti temsil eden diplomat nüfuz ve prestijini milletin kuvvetinden alırken küçük devletin temsilcisine, bu muvazenesizlik karşısında, daha büyük rol düşmektedir. İyi kaliteli diplomasi millî gücü meydana getiren unsurları dış politikanın gayeleriyle âhenkli bir hâle getirmektir. Milletlerarası politikada Fransa'nın oynadığı role Richelieu, Mazarin ve Talleyrand'ın, Almanya'nın oynadığı role Bismarck'ın ve İtalya'nın oynadığı role Cavour'un katkısı malûmdur. Fransa 1890 - 1914 yılları arasında yükseldiği mevkiye diplomasisi sayesinde kavuşmuştu. Fransa 1870'de Almanlara mağlup olduktan sonra ikinci derecede bir devlet olmuştu. Fransa 1890'da Bismarck'ın sahnedan çekilmesiyle Alman dış politikasının hatâlarından istifade ettikten başka Rusya ve İngiltere ile anlaşarak durumunu düzelttiği zaman bu diplomatik başarılarını geniş ölçüde İtalya'daki Büyükelçisi Camille, Almanya'daki Büyükelçisi Jules Cambon, İngiltere'deki Büyükelçisi Paul Cambon ve Rusya'daki Büyükelçisi Maurice Paléologue'a borçluydu. İngiliz diplomasinin başarılarında da Kardinal Wolsey, Castlereagh ve Canning'in büyük faydaları vardı. Aynı şekilde, daha sonraları İngiliz diplomasinin başarısızlıklarıyla Lord North ve Neville Chamberlain arasında da bir bağ kurulabilir. İkinci Cihan Savaşı arasında Romanya'nın milletlerarası politikada oynadığı rolde Dış İşleri Bakanı Titulescu'nun nüfuzunu görmek mümkündür. İkinci Cihan Savaşında Türk Dış Politikası da muvaffakiyetinin çoğunu İnönü, Okyar, Menemencioğlu ve Saracoğlu'na borçluydu. Maamafih, bir diplomasi müessesesinin kalitesi olağanüstü kabiliyetli şahısların arada - sırada mevcudiyetine değil, ehliyetin o müessesede bir an'ane haline gelmesine bağlıdır. İngiliz dış işleri bakanlığına bu kaliteyi kazandıran Sekizinci Henry devrinden beri yerleşen yüksek ehliyet an'anesidir.

1. Hükûmetin Kalitesinin Rolü :

Millî gücün faydalı olabilmesi için hükûmetin kalitesinin yüksek olması şarttır. (36) Milletlerarası politikayla ilgili olarak hükûmetin yüksek kaliteli olması millî gücü meydana getiren unsurlarla dış politikanın gayeleri arasındaki âhenki bulmak, muhtelif unsurlar arasındaki âhenki temin etmek ve vatandaşın takip edilen dış politikayı tasvibini kolaylaştırmak demektir. Milletlerarası politikada muvaffak bir hükûmet dış po-

(36) *Ibid.*, s. 132 - 137.

litika gayelerinin eldeki vasıtaları aşmamasına dikkat eder. İkinci Cihan Savaşından evvel Nazi Almanyası ve Japonya millî güçleriyle dış politika gayeleri arasında bir âhenk kuramadıklarından mağlubiyet kaçınılmaz olmuştu. Diğer taraftan, bazı hükûmetler de millî güçten gerektiği kadar istifade edememekte idirler. Meselâ, Amerika Birleşik Devletleri İki cihan savaşı arasındaki yıllarda milletlerarası politikada millî gücünün müsaade edebileceği nispette rol oynayamadı. Öyleyse, millî güç dış politika gayelerinin sınırlarını çizmelidir. Daha kuvvetli bir devletin silâhlı tecavüzüne karşı kendini koruyan bir memleketin takip ettiği dış politika bu genel kurala tek istisna sayılmalıdır. Bu şartlar altında, milletin hayatının her ne pahasına olursa olsun devamı her türlü rasyonel mülâhazaların üstünde yer almaktadır.

Kaliteli bir hükûmet dış politikasıyla gücü arasındaki âhengi temin ettikten başka gücü meydana getiren muhtelif unsurlarını da denkleştirmek zorundadır. Bir millet sırf endüstriyel veya askerî kuvveti fazla yahut nüfusu veya doğal kaynakları zengin olduğu için gücünün şâhikasına ulaşmaz. Millî gücü meydana getiren unsurlar işe yarar ve arzu edilir bir nitelik ve nicelikte olduğu takdirde bir millet millî gücünün zirvesine çıkar. Meselâ, Büyük Britanya en kuvvetli dünya devleti olduğu zaman ne kalabalık bir nüfusu, ne korkulan bir kara ordusu, ne de zengin doğal kaynakları vardı. Rakipsiz bir deniz kuvveti İngiltere'nin deniz aşırı genişleme siyasetini koruduktan başka yiyecek ve ham madde yollarını da düşmandan masun tutuyordu. Böyle bir gaye için İngiltere'nin ne kalabalık bir nüfusa, ne de gelişmiş bir kara ordusuna ihtiyacı vardı. Eğer İngiltere deniz aşırı bölgeler yerine, Kıt'a Avrupasında genişlemek isteseydi o zaman deniz kuvveti yerine millî gücü meydana getiren başka unsurları geliştirmeye gayret etmesi gerekcekti. Öyleyse, İngiltere dış politika gayeleri ile millî gücü arasında kurduğu âhenk sayesinde kuvvetinin zirvesine erişmeğe muvaffak olmuştu.

Kaliteli bir hükûmetin dış politikalarının halk tarafından benimsenmesine dikkat etmesi gerekir. Burada şuna dikkat etmeli ki iyi bir devlet adamı her zaman milletin uzun vadeli menfaatlerini ön plâna alır. Geniş görüşlü millî menfaatten ziyade basit ahlakî ve hukukî formüllerin tesiri altında kalan alelâde bir vatandaş hissî olup çabuk sonuçlar veren siyaseti destekler. Vatandaş bugünkü küçük menfaatler uğruna yarının hakikî ve büyük menfaatlerini feda edebilir. Muvaffak bir hükûmet dış politika da vatandaşın tercihine uymak için iyi bir siyasetin icaplarından vazgeçmemeli ve vatandaşa dış politikanın sebep ve özelliklerini anlatarak takip edilen siyasetle vatandaşın tercih ettiği siyaset arasındaki farkı mümkün merteye kapamağa çalışmalıdır. İyi bir hükûmet millî menfaatlere en iyi şekilde hizmet eden dış politika tarzıyla halkın tercihi arasında

daima bir fark olabileceğini unutmamalı; hükûmetin kamu oyunun bir esiri değil, lideri olduğunu hatırlıyarak görüşünü halka anlatmağa çalışmalı; halkın arzularıyla dış politika arasında tezat yaratmamağa gayret etmeli ve ideal plânda arzu edilen dış politika yerine *mümkün* olan dış politikayı takip etmelidir.

I. Propagandanın Rolü :

Bilgiyi arttırmak için verilen haber eğitimle, siyasî davranış ve hareketleri şekillendirmek için verilen haber propaganda ile ilgilidir. (37) Dış münasebetler bakımından, propaganda müttefikler arasındaki bağları kuvvetlendirmek ve hasımları birbirinden ayırarak zayıf düşürmek gayesini güder. Propagandanın dış politikanın bir aracı olarak kullanılması rakip devletlerin mukabil propagandaya baş vurmalarına yol açar. Propagandanın rolünü incelerken yalnız ne sayıda insana ne miktarda propaganda yapıldığına değil, aynı zamanda kimlere neler söylendiğine de bakmak gerekir. Öyleyse, propaganda sadece miktarla ölçülmez; bir siyasî tutumla ilgili olarak propagandanın yönü tâyin edilmeli, muayyen bir zümreye hitap etmeli ve ne gibi tepkiler yarattığına dikkat edilmelidir.

II. MİLLÎ GÜCÜN KIYMETLENDİRİLMESİ

Dış politikayı tâyin edip yürütenler kendi memleketlerinin ve diğerlerinin millî gücünü meydana getiren unsurları gerektiği gibi kıymetlendirmek ve bu kıymetlendirme ameliyesini devamlı olarak yapmak zorundadırlar. (38) Bunun için de millî gücün unsurlarıyla ilgili soruların cevaplarını vermek gerekir. Alman ordusunun kuvvetlenmesi Alman millî gücü üstünde ne gibi tesirler yapmıştır? Alman ve Japon siyasî rejiminin değişmesi bu iki milletin karakterini değiştirmiş midir? Atom enerjisi Amerikanın endüstriyel kapasitesine nasıl tesir edecektir? Buna benzer sayısız sorulara verilecek cevaplar bir milletin dış politikasının ne dereceye kadar başarılı olacağını tâyin edecektir.

(37) Ernest B. Haas ve Allen S. Whiting, **Dynamics of International Relations**. New York, McGraw - Hill, 1956. s. 128 - 132; S. Arsenian, «Wartime Propaganda in the Middle East,» **The Middle East Journal**. Vol, II (Ekim 1948); F. W. Dobb, «Goebbels' Principles of Propaganda,» **Public Opinion Quarterly**. Vol. XIV (1950); M. Krisberg, «Gross - pressures and Attitudes : A Study of the Influence of Conflicting Propaganda on Opinions Regarding American - Soviet Relations,» **Public Opinion Quarterly**. Vol. XIII (1949).

(38) Morgenthau, *op. cit.*, s. 138 - 154.

Mesele millî gücü meydana getiren bir tek unsurdaki değişikliği ölçmekle de bitmez; herhangi bir unsurdaki değişikliğin diğerleri üzerindeki tesirlerini de tespit etmek gereklidir. Meselâ, teknolojik gelişmeler Amerika'nın coğrafî durumunda bir değişiklik yapmış mıdır? Füze ve jetler Amerika'nın inzivasına ne dereceye kadar tesir etmektedir? Teknolojik gelişmeler karşısında İngiltere'yi Avrupa kıtasından ayıran Manş Denizinin İngiltere'nin savunmasında oynayacağı rol ne olabilir? Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan ve Brazilya'nın endüstrileşmesi bu memleketlerin askerî güçlerini ne dereceye kadar arttıracaktır? Lâtin Amerikan memleketleri, Çin Halk Cumhuriyeti, Hindistan, Sovyet Rusya ve Amerika'nın nüfuslarının artması bu memleketlerin endüstriyel kapasite ve askerî hazırlığına nasıl tesir edecektir? İngiliz millî karakteri endüstri ve ekonomi alanındaki gelişmelerin ışığında değişecek midir?

Bunlara benzer sayısız soruların yanısında üçüncü bir hususa daha dikkat etmek gerekir. Millî gücü kıymetlendirenler bir memleketin millî gücünü meydana getiren bir unsurla diğer bir memleketin millî gücünde rol oynayan aynı yahut başka bir unsuru mukayese etmek zorundadırlar. Amerika'nın büyük bir donanma ve küçük fakat teknik bakımından üstün hava kuvveti Sovyet Rusya'nın küçük fakat kaliteli deniz kuvveti ve çok sayıda uçakları karşısında daha fazla bir millî gücü mü temsil etmektedir? Amerika'nın endüstri ve nüfusunun, Rusya'ya nispetle, daha merkezî ve daha dağınık oluşu, hava akınları ve muhabere kolaylıkları bakımından bir zaaf mıdır? Amerikan halk efkârında çatışan bir çok fikirler mevcutken Rus halkının düşünce ve tepki bakımından bir bütün oluşu Amerikan millî gücünü azaltmakta mıdır? Amerika'nın liberal iktisadî sistemiyle Rusya'nın merkezî siyasî ve iktisadî sistemi mukayese edilince millî güçler üzerindeki tesirleri neler olacaktır?

Bundan başka, bütün memleketlerin millî gücüne katkıda bulunan unsurlar kül olarak ele alınmalı ve mukayese edilmelidir. Meselâ, Amerika ile Rusya, Çin ile Hindistan ve Küba ile Dominik Cumhuriyetinin hangi hususlarda birbirinden kuvvetli olduğu tespit olunmalıdır. Güç dağıtımının muayyen bir devre içinde, meselâ 1961 yılında tespiti de yeterli değildir. Güç münasebetlerinin 1965 ve 1970'de ne olacağının da hesaplanması, daha doğrusu bu hususta tahmin yürütülmesi, şarttır. Böyle bir tahminin ne kadar güç olacağı meydandadır, zira millî gücü meydana getiren unsurlar, coğrafya hariç, daimî değişme ve gelişme içindedir. Bazı milletlerin nüfusları artarken zenginlik kaynakları azalmakta, endüstriyel kapasiteleri gelişirken millî karakter veya morâlleri değişiklikler geçirmekte ve bu değişiklikler diğer unsurlara da tesir ederek önem ve rollerini bazan azaltmakta, bazan da çoğaltmaktadır. Muhtelif unsurların gelişme yön ve hızlarını tespit ederek bunların birbirine olan tesir-

lerini incelemek milletlerarası münasebetler müşâhitlerinin vazifelerindedir. Bütün bu hesap ve tahminler yerinde olsa bile icat, ihtilâl, kıtlık, harb ve liderlerin psikolojileri gibi evvelden kestirilmesi güç olan unsurlar yapılan tahminleri yanlış çıkarabilir. Bir dış politikanın muvaffak olup olmaması millî güçler hakkında yürütülen tahminlerin sıhhatine dayanır. Bir memleket bu tahminlerde bazı hatâlar yapabilir. Fakat rakip memleketlerin aynı şekilde yapacağı hatâlar o memleketi felâketten koruyabilir. Yâni, bazan bir memleketin dış politikasının muvaffak olmasının sebebi o memleketin realiteye uygun tahminler yapmasından çok rakip memleketin hatâlarından ileri gelebilir.

III. GÜÇ TAHMİNİNDE YAPILAN HATÂLAR

Milletlerin millî güçleri hesaplanırken bazı tipik hatâlara düşülmektedir. Bunlardan birincisi bir milletin millî gücünün ancak diğerlerinin güçlerine bağlı olarak hesaplanabileceğinin unutulması, ikincisi millî gücü meydana getiren unsurlardan birinin yalnız geçmişte oynadığı önemli role bakarak milletlerarası münasebetlerde dinamizmin kaâle alınmaması ve üçüncüsü de unsurlardan bir tanesini esas olarak kabul edip diğer unsurların önem ve rollerini küçümsemektir.

Bunlardan birincisini ele alalım. Bir memleket zayıf veya kuvvetlidir dediğimiz zaman bir mukayese yaparak bu sonuca varıyoruz demektir. Amerika, Çin Halk Cumhuriyetinden daha kuvvetlidir demekle Amerika ile Çin'in millî güçleri şu anda mukayese edildiği zaman Amerika'nın daha fazla güce sahip olduğunu söylemiş oluyoruz. Milletlerarası münasebetlerde bu relatif unsur sık, sık unutulmaktadır. Meselâ, Birinci Cihan Savaşının sonunda Fransa kara ordusu en kuvvetli olan memleket olarak kabul edilmişti. 1940'da Fransa'nın kısa zamanda mağlûp oluşu bu inancın ne kadar yanlış olduğunu göstermişti. Şunu ilâve etmeli ki Fransa 1939'da 1919'daki kadar kuvvetliydi. Fakat bu arada Almanya'nın kuvveti artmış ve Fransa, Almanya'ya nispetle, çok zayıf durumda kalmıştı. Aynı şekilde, bugünkü İngiliz deniz kuvveti evvelkine nispetle hiç de zayıf değildir fakat başka devletler atom ve füzeler sayesinde İngiltere'yi fersah, fersah arkada bırakmışlardır. Başka bir misâlde, Türkiye'nin Balkanlar ve Orta Doğu'da en kuvvetli devlet olduğu ilerdenberi söylenir. Plânlı ekonomi tatbik eden bazı Balkan devletlerinin güçlerini arttırmaları sonunda, Arapların birleşme temayülleri karşısında ve İsrail'in roket tecrübelerine başlamasıyla bu hükmün bugün hâlâ doğru olup olmadığı üstünde durulmalıdır. Öyleyse, bir milletin millî gücü hakkında fikir yürütülürken gücün mücerret ve mutlak olmayıp relatif ve diğerlerinin güçlerine bağlı olduğunu akıldan çıkarmamak gerekir.

İkinci hatâ millî gücün şu veya bu yönde kolayca gelişebileceğini zamanında kabul etmemekten doğuyor. 1943 Stalingrad harbine kadar Rusya'nın millî gücünün 1917'den pek farklı olmadığına dair yanlış bir inanç hâkimdi. Stalingrad harbinden bugüne olan gelişmeler bu tipik hatânın en açık misâlini veriyor. Bugün de Amerika Birleşik Devletleri Orta ve Güney Amerika'yı ilelebet nüfusu altında tutabileceğini inanıyor. Halbuki, Lâtin Amerika memleketlerinde nüfusun gelişmesi, endüstrileşmeleri ve askerî güçlerinin artması Yeni Dünya'daki güç münasebetlerini başka bir esasa istinad ettirebilir. Aynı şekilde, şimdiye kadar, beyaz ırkın siyah ve sarı ırklara hâkim olabileceği bir doğma olarak uzun zamandanberi kabul edilmişti. Halbuki, Asya ve Afrika'nın kalkınmasıyla ırklar arasındaki güç münasebetleri yalnız değişmekle kalmayıp tam aksi olabilir. Başka bir misâlde, Amerika atom silâhlarının monopolisini elinde tuttuğu zaman Amerikan nüfuzunun paylaşılmaz bir şekilde dünyaya yayılabileceği zannediliyordu. Bütün bu hatâların ana kaynağı milletlerarası güç münasebetlerinde dinamizme gerektiği kadar yer verilmemesinden ileri geliyor.

Üçüncü büyük hatâ da jeopolitik, militarizm ve milliyetçilik gibi millî güçle ilgili unsurlardan birine gerektiğinden fazla önem vermek ve diğer unsurların rollerini küçümsemekten doğuyor. Jeopolitik toprak parçasına verdiği önemle coğrafyayı millî güce tesir eden en büyük âmil olarak alıyor. Jeopolitiğin hatâsı toprak parçasına önem verirken toprağın üstünde yer alan her türlü değişiklikleri küçümsemesidir. Şunu hatırlamalı ki bir toprak parçası statik olabilir fakat onun üstünde yaşayanlar dinamiktir. Jeopolitik bize bir toprak parçasının milletlerarası politika bakımından önemini anlatabilir fakat o toprak parçasına kimin hâkim olabileceğini söyleyemez.

Askerî hazırlığın bir çeşidi olarak anlaşılan militarizm de, jeopolitik gibi, millî gücü meydana getiren unsurlardan yalnız bir tanesini ön safa sürüyor. Bu anlayış millî gücün yalnız, yahut en çok, askerî hazırlıktan doğduğunu iddia ediyor. Nazi Almanyasının liderleri de aynı hatâyâ düşerek kaz adımlarıyla yürüyen Alman askerlerinin Alman millî gücünün tamamını meydana getirdiklerini zannetmişlerdi. Sparta, Alman ve Japon militarizminin muvaffakiyetsizlikleri aynı sebebe bağlanabilir. Askerî kuvveti en fazla olan bir millet mutlaka en güçlü millet değildir. Hiç bir imparatorluk yalnız askerî güce dayanarak uzun müddet hayatta kalamamıştır.

Aynı şekilde, bazı memleketler millî gücün millî karakterden doğ-

duğuna hatâlı olarak inanıyorlar. Millî karakterin önemi lüzumundan fazla büyütülüp ırkçılıkla da bağlandığı zaman o millet kendi gücünü yersiz olarak mubalağa etmek yoluna sapıp üstün ırka sahip olduğu için dünyaya hükmetmesi gerektiği zehabına kapılıyor.